

2007

Ked' veci rozprávajú príbehy
zo života ľudí a prírody

ZOŠIT OBJAVOV ◆ ◆ ◆ ◆

Nech prehovorí planéta Zem!

Tento zošit objavov Ťa pozýva na prechádzku po svete. Spoznáš na nej rozličné kultúry a obdobia.

Na jeho stranách sa zoznámiš s rôznymi rituálmi, zvykmi a mýtmi. Charakterizujú ľudstvo na celom svete a znázorňujú štyri živly: vodu, zem, vzduch a oheň. Pri spoznávaní dávnych i súčasných ľudských spoločností sa zamyslíš aj nad svojím vzťahom k prírode.

Rovnováha našej planéty je krehká. Pritom by stačilo, aby sme jej lepšie porozumeli, viac jej načúvali a znovu našli súlad medzi človekom a prírodou.

Hor sa do práce! Spolu s tisíckami detí zo všetkých kontinentov planéty nechaj prehovoriť našu Zem! Už sa tešíme na Tvoj príbeh!

Veľa šťastia!

Henri Proglia
Predseda a generálny riaditeľ
Veolia Environnement

H	• Pôvod vybraných diel	5
	• Úvod	6
	• Bubon	7
	• Tlaloc	8
	• Maska žralok	9
	• Maska kavat	10
A	• Maska hudoc	11
	• Maska D'mba	12
	• Plášť	13
	• Chochol ciwara	14 – 15
	• Chvilka na zamyslenie	16
	• Prieskum v tvojom okolí	17
S	• Prieskum	18
	• Chvilka na zamyslenie	19
	• Dúhový had s rohmi	20
	• Veľký had naga dvíhajúci sa nad bohyňou Manasa	21
	• Maska mbanchong	22
B	• Porovnanie	23
	• Povešť o hadovi Naga	24 – 25
	• Maľovaná konská koža	26
	• Čarovná soška nkisi	27
	• Krčah	28
	• Ozdobný ochranný kryt	29
O	• Pozorovanie a kreslenie	30
	• Kreslenie	31

Čo všetko nájdeš v zošite objavov?

Tento zošit Ťa pozýva na prechádzku, počas ktorej sa zoznámíš s rozmanitými spoločnosťami z dávnych čias a zo súčasnosti. Objaviš zaujímavé diela a články o nich, ktoré Ti pomôžu nájsť odpovede na položené otázky. Tento zošit bude aj Tvojím sprievodcom na cestách. Zaznačíš si doň svoje myšlienky, nápady a odpovede. Môžeš si tu nalepiť aj obrázky, ktoré sa Ti budú zdať dôležité. Táto prechádzka v Tebe vyvolá zvedavosť a chuť dozvedieť sa niečo viac. Pozorne si všimaj okolitý svet a hľadaj príbehy zo života človeka a prírody.

Pôvod vybraných diel

- 1 Bubon • Severná Amerika
- 2 Tlaloc • Mexiko
- 3 Maska žralok • Nigéria
- 4 Maska kavat • Oceánia
- 5 Maska hudoc • Borneo
- 6 Maska D'mba • Guinea
- 7 Tanec bizónov • planiny medzi Kanadou a Skalnatými vrchmi
- 8 Chochol Ciwara • Mali
- 9 Ngalyod • Austrália
- 10 Manasa • India
- 11 Maska Mbanchong • Guinea
- 12 Kosák na ryžu • Indonézia
- 13 Maľovaná konská koža • Patagónia
- 14 Čarovná soška Nkisi • Kongo
- 15 Hlinený krčah • Alžírsko
- 16 Ozdobný ochranný kryt • Ekvádor / Peru

V tomto zošite objavíš veci, ktoré pochádzajú z celého sveta. Všetky sú vystavené v Múzeu na nábřeží Branly v Paríži.

Tieto predmety pochádzajú z Afriky, Severnej a Južnej Ameriky, Ázie a Oceánie. Jednoducho zo všetkých kontinentov okrem Európy. Sú medzi nimi sošky, masky, hudobné nástroje, tkaniny, šperky, ozdoby, atď.

Tieto predmety vytvorili spoločenstvá ľudí v dávnych dobách alebo v súčasnosti. Niektoré kmene dodnes zhotovujú podobné predmety a používajú ich pri tradičných rituáloch. Niektoré výtvary sú naopak pamiatkou na kmene, ktoré už zanikli.

Predmety zozbierané v tomto zošite vyjadrujú príbehy zo života ľudí a prírody. Niektoré z nich ukazujú, ako si človek chce získať jej priazeň. Iné znázorňujú túžbu človeka po ochranej a liečivej sile prírody. Každý z nich ale svedčí o tom, ako život človeka závisí od prírody. Rovnováha medzi človekom a prírodou je krehká a nestála. Musíme ju zachovať aj pre budúcnosť našej planéty.

Vydajme sa spolu objavovať toto dedičstvo nás všetkých!

Na koľko častí je rozdelený tento bubon?

Aké farby sú použité na každej časti?

Čo ti to pripomína?

Skús opísať postavy, ktoré vidíš na bubne.

Pochádzam z veľkých planín Severnej Ameriky. A ukrývam tajomstvo!

Som bubon. Rád vydávam dutý zvuk vychádzajúci z mojej napnutej kože. Pre nás, Indiánov z veľkých planín, znamená kruh prechod z jedného sveta do druhého alebo spojenie s nadprirodzenými silami.

Pozorne preskúmaj dva svety zobrazené na tomto bubne. V spodnej časti môžeš vidieť podzemný svet. Vo vrchnej časti zase oblohu s rannou a večernou hviezdou.

A kto je v strede? Kto ožaruje všetko navôkol párom červených očí? Som vychádzajúce slnko a oslňujem ťa svojím prenikavým pohľadom.

Bubon
Severná Amerika,
Spojené štáty americké
20. storočie
drevo a maľovaná koža
6,5 x 42 x 42 cm

© Múzeum na nábreží Branly,
foto Patrick Gries / Bruno
Descoings

Tlaloc
Južná Amerika, Mexiko
koniec 19., začiatok 20. stor.
vulkanická hornina
43,7 x 19,7 x 16,4 cm

© Múzeum na nábřeží Branly,
foto Daniel Ponsard

Som Tlaloc, Boh dažďa. Som ten, kto z východu na západ a zo severu na juh poháňa oblaky a dažď. Pre Aztékov som rovnako dôležitý ako Boh Slnka, ktorého nazývajú Huitzilopochtli. Od nás závisí úrodnosť pôdy. Spolu so svojou spoločníčkou – Bohyňou vody – bývam vo vrcholoch kopcov. Riadim veľa malých bôžikov. Tí sa starajú o dažď a silný vietor, ktorý môže zničiť úrodu. Ľudia sú mi vd'ační za dobré skutky, ale zároveň sa boja môjho hnevu. Modlia sa ku mne a počas roka vykonávajú rôzne rituály. Chcú sa vyhnúť môjmu hnevu a privolať moje dobré skutky.

Čo ti pripomínajú kruhy okolo mojich očí?

Z akého materiálu som zhotovený?

Ako opíšeš pokrývku na mojej hlave niekomu, kto ma nevidel?

Maska kavat je meno, ktoré mi dali Bainingovia z ostrova Nová Británia v Tichom oceáne. Prichádzam do dediny pri západe Slnka za sprievodu zvukov loveckého rohu. Nesie ma človek celý pomaľovaný načierno. Pohybuje so mnou a preskakuje oheň. Znázorňujem lesného ducha a prichádzam do dediny pri prijímaní chlapcov medzi dospelých. Som pomaľovaný obrázkami s motívom lesných zvierat a rastlín, ozajstných či vymyslených. Vyrábajú ma z tapy, látky získanej vytĺkaním lyka zo stromov, a upevňujú ma na palicu. Po skončení tanca sa maska zničí.

Aké slová ti zišli na um,
keď si ma prvý raz zazrel?

Čo si si na mne ako prvé
všimol?

Ako by si opísal môj výraz
tváre?

Maska kavat
Papua - Nová Guinea
začiatok 20. storočia
tapa, látka z vytĺkaného lyka, trstie,
prírodné farbivá
130 x 52 x 47 cm

© Múzeum na nábreží Branly,
foto Patrick Gries

S

Akými farbami som
pomaľovaný?

Na aké zviera sa
podobám?

Maska hudoq
Borneo, povodie rieky
Mahakam
začiatok 20. storočia
drevo, pigmenty, trstie,
rastlinné vlákna
58 x 53 x 31,5 cm

© Múzeum na nábreží Branly
foto Patrick Gries / Bruno
Descoings

Som maska hudoq a pochádzam z Indonézie z ostrova Borneo. Podobám sa na diviaka a lovím zlých duchov, ktorí prinášajú epidémie. Príťahujem ochranných duchov, ktorí prinesú do dediny úrodnosť a blahobyt.

Tanec s maskou hudoq je súčasťou rituálov. Tancuje sa vtedy, keď sú sýpky plné.

Pri tomto rituáli sa privolávajú dobrí duchovia, ktorí sa starajú o úrodnosť pôdy a blahobyt v prírode.

Tí, čo nosia masku hudoq, sú odetí do veľkých plášťov z listov banánovníka. Plášte si vyrábajú potajomky ukrytí v lese.

Som duch, ktorý sa stará o rozvoj a úrodnosť v dedine a o obdobie žatvy. Maska D'mba pochádza z dediny Monchon v povodí Rio Pongo, kde žijú pestovatelia ryže. Ich dedina je postavená na rovine pokrytej mangrovmi. Zavražduje ju mnoho riek. Ako žena symbolizujem plnosť a rast. Ľudí upútam svojou veľkosťou a hmotnosťou (vážim až 60 kg). Vďaka mojej sile sa darí ľuďom, rastlinám a zvieratám. Zjavujem sa pri dôležitých udalostiach, ako je zber ryže či žatva. Ochraňujem tehotné ženy, zúčastňujem sa na svadbách a sprevádzam zosnulých na ich ceste na druhý svet. Človek, ktorý ma nesie, musí byť veľmi silný. Má na sebe sukňu z palmových listov, ktorá mu siaha až po členky. Nesie ma na ramenách a pozerá sa cez diery medzi mojimi prsiami. Tanec D'mba sa vznáša v rytme veľkých bubnov a za spevu žien. Tie na znak radosti rozhadzujú ryžu. Po skončení tanca ma odložia do posvätného domu.

Ako by si ma opísal niekomu,
kto ma nikdy nevidel?

Pripomínam ti skôr zviera
alebo človeka?

Čo ti pripomína môj účes?

Maska D'mba
Afrika, Guinea
pred r. 1935
drevo, povraz
130 x 68 x 55 cm

© Múzeum na nábreží Branly,
foto Patrick Gries / Bruno Descoings

Volajú ma Ciwara. Vytvorili ma v Mali. Nie som maska, ale chochol, ktorý drží na hlave vďaka prútenému klobúčiku.

Podobám sa na pangolin, malé zviera, ktoré sa hrabe v zemi silnými nohami. Toto zvieratko pripomína prácu na poli, úrodnú pôdu a slnko. Všimni si aj antilopie rohy, ktoré symbolizujú steblá pšena, vrelosť a energiu.

Ciwara pomáha mladému mužovi spoznať záhady kultúr. Tancuje sa s ňou na poliach aj v dedine. Tieto tance vzdávajú úctu spojeniu slnka a zeme.

Ako by si opísal tento chochol?

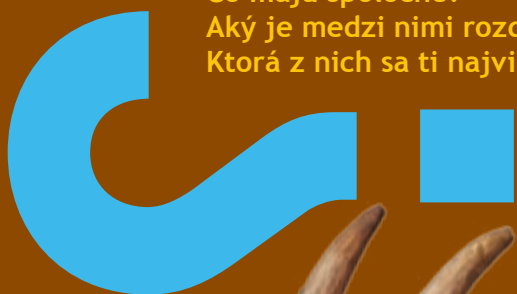
Áké zvieratá na ňom vidíš?

Z akého je materiálu?

Chochoľ ciwara kun
Mali, Bamana
pred r. 1930
drevo, rastlinné vlákno, bavina
50,3 x 20 x 25 cm

© Múzeum na nábřeží Branly,
foto Patrick Gries

Pozorne si prezri ostatné masky ciwara.
Čo majú spoločné?
Aký je medzi nimi rozdiel?
Ktorá z nich sa ti najviac páči?

CHVÍLKA NA ZAMYSLENIE

Ešte raz si prezri predmety na stranách 7 až 15.

Aké slová ti zídu na um, keď si ich všetky poriadne poprezeráš?

.....
.....
.....

Čo majú tieto predmety spoločné?

.....
.....

Aké prírodné motívy sú zobrazené na maskách?

.....
.....
.....

Prečo ľudia tieto masky vytvorili?

.....
.....

Skús opísať spôsob, akým človek vníma prírodu prostredníctvom týchto predmetov.

.....
.....
.....

Ktorý predmet sa ti najviac zapáčil? Vysvetli prečo.

.....
.....
.....
.....

PRIESKUM V TVOJOM OKOLÍ

Skús vo svojom okolí nájsť symboly, ktoré znázorňujú spojitosť medzi človekom a prírodou. (V múzeu, v knihách alebo sa porozprávaj s rodičmi.).....

.....

.....

Skús nájsť príklady toho, ako sa človek snaží získať priazeň prírody alebo živlov (napríklad vody).

.....

.....

Nájsť príklady, ako sa človek odvd'áčuje prírode za jej štedrosť.

.....

.....

Ako by si opísal vzťah človeka a prírody v súčasnosti?

.....

.....

.....

Aký z toho všetkého vyvodíš záver?

.....

.....

.....

.....

CHVÍĽKA NA ZAMYSLENIE

Aké slová ti prvé zídu na um, keď si predstavíš hada?

.....
.....
.....

Porovnaj svoju odpoveď s odpoveďami spolužiakov.

Rozdeľ všetky tieto slová do dvoch stĺpcov: kladné a záporné.

.....
.....
.....

Aký druh hada si predstavíš, keď si pomyslíš na toto zviera?

.....
.....

Vysvetli prečo.

.....
.....
.....

Polož tieto otázky aj dospelým. Poznač si ich odpovede a porovnaj ich so svojimi odpoveďami.

.....
.....
.....
.....
.....

Aborigéni, prví obyvatelia Austrálie, ma volajú Ngalyod. Som dúhový had, ktorý stvoril svet. Z môjho tela vyšli všetky moje deti, zvieratá a ľudia. Ak jedno z mojich detí zažije niekde niečo pamätihodné, to miesto sa stane posvätným pre všetkých Aborigénov. Kruhy na mojom tele znázorňujú niektoré z týchto miest. Jedným z mojich detí bol aj byvol. Pozorne si ma prezri. Vidíš, čo na mňa nakreslil maliar ako spomienku na tohto syna – byvola? Prstom prejdi po záhyboch môjho tela.

John Mawurndjul ma namaľoval na kôru eukalyptu a moje telo vyšrafoval bielou, čiernou, žltou a červenou farbou. Aborigéni ma maľujú už tisícky rokov. Zobrazujú ma na podlahách alebo na stropoch jaskýň.

Dúhový had s rohami
Maľba Johna Mawurndjula
Austrália, Arnhemská zem
20. storočie
prírodné farbivá, kôra
176 x 72 cm

© Múzeum na nábřeží Branly,
foto Patrick Gries / Valérie Torre

Som bohyňa Manasa.
Uctieujú ma na
severovýchode Indie.
Chránim pred hadím
uštípnutím. Ľudia veria,
že mám moc odstrániť
smrteľný účinok jedu.
Bývam láskavá, ak ma
ľudia uctieujú a podarujú
mi mlieko, ovocie, kvety
alebo voňavky. Ale ak ma
ľudia zanedbávajú, musia
sa mať na pozore, pretože
niekto z ich rodiny sa môže
smrteľne otráviť hadím
jedom. Všade tam, kde sa
hady vyskytujú v hojnom
počte, majú ľudia vo
svojich príbytkoch oltár,
ktorý im je venovaný.

Veľký had naga dvíhajúci
sa nad bohyňou Manasa
India, Assam
20. storočie
beľové drevo, dreň
60 x 89 x 30 cm

© Múzeum na nábřeží Branly,
foto Patrick Gries / Bruno Descoings

Spočítal si, koľko mám
rúk?

Skús sa posadiť ako ja
— do polohy lotosového
kvetu.

Spočítaj, koľko hadov sa
dvíha za mojím chrbtom.

Ktorý z nich vyzerá obzvlášť
hrozivo?

Je ťažké predstaviť si na stránke tohto zošita, že meriam až 2,4 metra. Som vrchnou časťou masky mbanchong. Vynáram sa z palmových listov, v ktorých sa ukrývajú ľudia, ktorí ma nesú. Musia byť veľmi šikovní, aby udržali rovnováhu, keď ma nesú na hlave.

Znázorňujem hada – pytóna. Som duchom nebeských, zemských a vodných síl. Ľuďom prinášam prosperitu, vernosť, bohatstvo a bojujem proti všetkým urieknutiam. Uchovávajú ma v lese spolu so zázračným kameňom, ktorý symbolizuje ducha mbanchong.

Do dediny vchádzam za zvuku zvonov a antilopích rohov. Vďaka tomu dedinčania vedia, že sa majú schovať, pretože zazrieť ma môžu len tí zasvätení.

Maska mbanchong
Afrika, Guinea
19. – 20. storočie
drevo, stopy červenej a čiernej farby
2,22 x 0,36 m

© Múzeum na nábřeží Branly,
foto Patrick Gries / Bruno Descoings

Čo majú spoločné tieto tri predmety?

.....

.....

.....

.....

Vymenuj všetky rozdiely medzi týmito predmetmi.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Poveš' o hadovi Naga

Za dávnych čias žili ľudia a bohovia v úplnej harmónii. Bohovia s radosťou vytvárali vhodné podmienky pre rast a život rastlín, ľudí a zvierat. Život plynul bez akýchkoľvek starostí a ľudia si ani neuvedomovali, ako si šťastne žijú. Nemuseli ani prstom pohnúť, aby si zabezpečili potravu. Bohovia vynašli pokrm, ktorý bol dokonalý, chutný a sýty. Týmto pokrmom bola ryža. V týchto dávnych časoch ryža vychádzala zo zeme v hojnom množstve, bola teplá a mohla sa hneď jesť. Ibaže ľudia týmto vzácnym darom plytvali. Zbierali viac ryže ako potrebovali a nedojedené zvyšky ryže z tanierov vyhadzovali. Bohovia sa na ľudí pre toto plytvanie veľmi nahnevali. Dali hlavy dokopy a rozhodli sa ľudí potrestať. Mal to byť trest za to, že neboli prírode vd'ační za jej štedrosť. Bohyňa zeme, ktorá bola zároveň aj Bohyňou ryže, dostala nápad. Ukryla ryžu do posvätného kameňa.

Na druhý deň ráno sa ľudia zobudili a vybrali sa zbierať ryžu, ktorá v noci narástla. Prekvapene však zistili, že v noci nevyrástlo ani jedno zrníčko ryže. To isté sa opakovalo aj ďalšie dni. Ľudia si uvedomili, že ryža sa nadobro stratila zo zemskeho povrchu. Museli sa naučiť orať, obrábať a zúrodňovať pôdu. Po dlhých dňoch ťažkej práce, keď sa ryžové steblá zaplnili zrníčkami, prišli vtáky a všetky ich vyzobali. Ľudia nariekali a bedákali. Bohovia im zaslali odkaz v podobe sna. Ľudia zbadali hada, ktorý sa vznášal ponad ich polia. Podľa jeho vzoru vyrobili strašiaky. Vtáky sa ich báli a prestali vyd'obávať zrnká ryže. Takto mohli ľudia konečne zozbierať svoju úrodu ryže. Ale steblá boli príliš tvrdé a nevládali ich lámať holými rukami.

Ľudí to opäť veľmi zarmútilo. Raz na poli skrížil jednému starčekovi cestu had Naga. Hovorí mu: „Starček, rád vám pomôžem s rezaním ryžových stebiel, ale pod jednou podmienkou. Musíte mi vzdávať väčšiu úctu a nepoužívať ma ako strašiaka na vtáky.“ Starček sa spýtal: „Ako môžeme odčiniť túto urážku?“ Had Naga sa k nemu naklonil a pošepkal mu do ucha svoje tajomstvo. Odvtedy sa ľudia naučili vyrábať kosáky v tvare hada. Vďaka tomuto nástroju mohli rýchlo pozbierať svoju úrodu. Pri toľkej práci si ľudia konečne začali vážiť plody, ktoré im poskytuje zem.

.....
Aké poučenie vyplýva z tohto príbehu?

Nájdeš v ňom niečo, čo by sa dalo porovnať s dnešným svetom?
.....

Kosák na ryžu kândiev trâkong
Kambodža
začiatok 20. storočia
drevo, železo
51 x 34 x 3 cm
© Múzeum na nábřeží
Branly, foto Patrick Gries

Maľovaná konská koža
Argentína, Patagónia
19. storočie

© Múzeum na nábřeží
Branly,
foto Patrick Gries

Kočový národ Tehuelches z Patagónie obýval rozľahlé územia medzi riekou Santa Cruz a Magalhãesovým prielivom. Keď im Európania priviedli kone, znamenalo to veľkú zmenu v živote tohto národa. Počet koní rýchlo narástol a ľudia ich lovili pre mäso a kožu, z ktorej potom vyrábali oblečenie. Kožu najprv dobre opracovali a potom ju ženy vyzdobili kresbami. Vždy používali tie isté geometrické tvary. Vyrobené odevy sa používali pri výnimočných udalostiach, ako sú svadby alebo pohrebné obrady.

Tento krčah je veľmi starý. Ženy ho nosievali na chrbte, keď išli po vodu ku prameňu alebo fontáne. Jemné vzory značia úrodnosť zeme a plodnosť ženy, ako aj ochranné symboly. Krivolaké čiary a ozdoby symbolizujú vodu, ktorá zúrodňuje pôdu. Čierne body umiestnené do tvaru trojuholníka znázorňujú polia.

Krčah
Afrika, Alžírsko
19. storočie
pálená hlina, prírodné pigmenty
zhotovený ženami na hlinenom valci
77,5 x 37,8 x 28,7 cm

© Múzeum na nábřeží Branly,
foto Patrick Gries

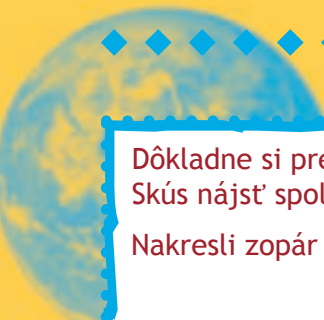
Túto ozdobu z peria nosievali indiánske kmene východných Jivaro, Candoshi a Achuar z Ekvádoru a Peru.

Ozdoba z peria je ukážkou očarenia ľudí svetom vtákov a starostlivosti o zovňajšok. Ak má niekto na sebe vtáčie perá, nadobúda aj vlastnosti vtákov.

Farby pier na tejto ozdobe označujú to, že vtáčie páry mávajú dlhodobý vzťah, starostlivo sa starajú o svoje mláďatá a sú vzornými rodičmi. Biele a čierne orlie perá značia, že tento vták neváha a zaútočí, ak jeho blízkym hrozí nebezpečenstvo. Ten, kto nosil túto ozdobu, dával ostatným najavo, s kým majú dočinenia.

Ozdobný ochranný kryt
Južná Amerika, Ekvádor
začiatok 20. storočia
vytlákané lyko, perie,
trstinové doštičky,
zapletené vlasy
68 x 50 x 2,3 cm

© Múzeum na nábřeží Branly,
foto Patrick Gries

Dôkladne si prezri predmety zobrazené na stranách tohto zošita.
Skús nájsť spoločné rovnaké vzory.

Nakresli zopár geometrických tvarov, ktoré si si všimol.

Aké farby sú najčastejšie použité?

.....
.....
.....

Teraz skús ty vymyslieť postavu, ktorá symbolizuje Zem a znázorňuje vzťah medzi človekom a prírodou.

MAJITEĽOM TOHTO ZOŠITA OBJAVOV JE:

MENO:

PRIEZVISKO:

Ak sa chcete dozvediet' viac: www.veolia.com/globe
kontakt: kostrabova.juliana@dalkia.sk
eva.krajcova@veoliavoda.sk

Copyright 2006 Veolia Environnement

Spracovanie: Les Kat'Cents Coups, tel.: +33 1 48 07 88 00

Náčrt: François Charles

Fotografie: Múzeum na nábřeží Branly